СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 197. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 25-го серпня 1933.

VOL. XLI. No. 197. Jersey City, N. J., Friday, August 25, 1933. THREE CENTS.

УРЯД І „ОТВЕРТА ШАПА"

ВИЯСНЕННЯ СТАНОВИЩА ДО ЮНІЙНИХ ПИТАНЬ.

ВАШИНҐТОН. — Щоби посунути вперед викінчування дальших кодексів, ґенерал Джансон, директор відбудови краю, подав у публичній промові, розісланій радіом по всьому краю, ближчі пояснення про становище уряду до питань робітничої орґанізації, які викликують багато суперечок між робітниками й підприємцями.

Ґен. Джансон заявив, що уряд не приймає зовсім „отвертої шапи", себто він стоїть на становищі, що робітники мають бути орґанізовані. Рівночасно він заявився проти „закритої шапи".

ПРЕЗИДЕНТ ЗАКЛИКУЄ ДО ПРОМИСЛОВОГО МИРА.

КАНЗАС СИТІ (Мізурі). — У листі до президента залізниці Канзас Ситі Содерн Рейлрод президенд Рузвелт підкреслив, що урядова кампанія за поворот до нормальних умовин вимагає спокою в промислах. Він радить відкладати суперечки підприємців з робітничими орґанізаціями на пізніше.

КРИТИКУЮТЬ УРЯДОВІ МАРКИ „НАЙРИ".

ВАШИНҐТОН. — Проти нових три-центових почтових марок, які мають звеличати „Найру", піднялася буря критики. Закидають марці, що вона не представляє як слід Америки, бо поміщувати на марці фармера з косою, не відповідає поступови часу: американський фармер уживає коси багато менше, як він уживав її колись, або як її вживає фармер інших країв. Те саме відноситься до серпа, котрий теж знайшов місце на марці.

Дехто навіть каже, що марка краще надаваласяб для Росії, ніж для Америки. Уряд признає критиці багато слушности, але виправдується тим, що це була робота наборзі, та ще й тим, що фармер зовсім не виглядає на Москаля.

ВЕЛИКА БУРЯ НА СХОДІ АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК. — Побереже Атлянтику навістила в неділю сильна буря, котра почала ослабати щойно в середу. Вітер зруйнував багато домів і дерев, плюта знищила багато збіжа, садовини й городовини. Шкоду рахують на грубі міліони.

Чималу шкоду заподіяла буря на морю. Багато лодок, зачеплених при березі, потонули. Великий прибережний корабель „Медисон", що мав 37 пасажирів та 72 моряків залоги, був у небезпеці та вислав „С. О. С." Йому поспішили негайно на поміч лодки прибережної сторожі, але він уже власними силами добувся з полоси сильної бурі та поплив до порту Норфолк, у Вірджінії.

СТРАЙКУЮЧІ КРАВЦІ ВЕРТАЮТЬСЯ ДО ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК. — Уряд юнії жіночих кравців оповістив, що 16,500 кравців з 60,000, які вийшли на страйк тиждень тому, вже вернулись до роботи.

Щоби приспішити роботу коло орґанізації кравців, юнія наняла на головну кватиру будинок Вашинґтон Ірвінґ Гай Скул.

РОБІТНИЧА СТЕЙТОВА ЮНІЯ ЗА АСЕКУРАЦІЮ ПРАЦІ.

СИРАКЮЗ (Ню Йорк). — Конвенція Стейтової Федерації Праці постановила почати кампанію за асекурацію проти безробіття.

Юнія закликує теж стейтового ґубернатора привернути видаток з каси стейту на пенсію для старих робітників.

ФІЛЬМОВИЙ СТРАЙК ПОЛАГОДЖЕНИЙ.

ВАШИНҐТОН. — Краєва Робітнича Рада полагодила страйк фільмових техніків у Галівуді.

Робітники мають вертатися назад до роботи. Підприємці не сміють робити ріжниці між членами й не-членами юнії. Квестії юрисдикції між юніями має рішати Американська Федерація Праці.

ВИНУЮТЬ ГУВЕРА ЗА БАНКОВІ БАНКРОТСТВА В ДІТРОЙТІ.

ДІТРОЙТ. — Підчас слідства в справі замкнення двох банків виступав як свідок відомий зі своїх проповідей на радіо о. Чарлз Кофлин. Він винував за упадок двох банків політику Гувера, котрий пробував добувати край з депресії, „ллючи золото на верх, коли на споді маси голодували".

Гувер відмовився стати на цьому слідстві зі своїми зізнаннями.

МАСОВЕ ЗАТРОЄННЯ ПОЖИВОЮ.

НЮ ЙОРК. — Понад півтори сотки робітників і робітниць великої кредитової фірми Дон енд Бредстріт захоріли в середу на тяжке затроєння жолудка. На їх ратування спроваджено 20 лікарів, цілий штаб шпитальних доглядачок та кілька відділів поліції. Багато з них треба було відставити до шпиталю.

Поліція робить слідство над джерелами затроєння. З огляду на те, що більшість робітників їсть у кооперативній їдальні підприємства, поліція догадується, що вони затруїлися їжею кооперативи. Кажуть, що затроєні були „сендвічі" з січеними яйцями.

ТАЄМНИЧА ЕКСПЛЬОЗІЯ В ТУРФДОМІ В ТОРОНТО.

Таємнича експльозія великої сили зруйнувала будинок, котрий рентував відділ ТУРФДому на передмістю Торонта Йорк Тавншип. Будинок був порожний у часі експльозії. Будинок належав до С. Цапінського, який має в нім свою голярню. Експльозія повибивала вікна в сусідніх домах, потрясла будинками в околиці, побудила сотки сплячих сусідів і похилила на двір стіни та зруйнувала в середині урядження будинку, що є два поверхи високий. Полісмен Скимінґс лише кілька хвиль перед експльозією пробував двері будинку і, відійшовши кілька кроків на бік, став до розмови зі знакомим, коли роздався гук і з будинку зачали летіти на вулицю ріжні предмети, а потім показався вогонь.

ЗА ПОМИЛКУ НА СЕМИНАРІ.

У вищім науковім заведенні для бібліотекарів у Москві на семинарі висказала студентка Владимірська про заробітну платню незгідний з марксизмом погляд. Професор доніс про те директорови і студентку викинули з інституту, з бібліотеки підприємства, де вона була бібліотекаркою, і з профсоюзу „за контреволюційні переконання". Владимірська щезла з Москви.

На курсових зборах виступила в її обороні друга бібліотекарка, Гарасевич, доказуючи, що виключення Владимірської за помилку на семинарі є неправильне. Тоді і Гарасевичівну виключили за „гнилий лібералізм" і викинули з фабрики, де працювала. На її оправдання предсідник культлектора заявив: „Ми, громадянко, не обовязані витягати когось з ями".

ВОРОГ ПОДРУЖА.

Анґлійська палата лордів радила над новим анґлійським законом, який хоче відобрати Анґлійкам, що виходять замуж за чужинця, права анґлійського громадянства; досі вони не тратили цих прав. У дискусії над цим законом сказав теж різке слово 68-літній лорд Снел, таке зрізке, якого давно вже не чули у стінах тієї зрівноваженої інституції. Лорд Снел завзятий ворог подружа і домагався, щоби всіх, що женяться, карати окремими законами. Казав він таке: „Взагалі не розумію, чому маємо карати Анґлійку тому, що вона виходить за чужинця. Замісць того повиннаб істнувати якась зразкова кара для тих, що женяться і через те позбавляють люство на довгий час своєї розумної співпраці. Взагалі не розумію, чому люди женяться. Гадаю, що едине, чим можна розяснити собі це явище, у тому, що мужчина попросту тратить голову, коли закохався і за якийсь час стає зовсім дурний. Мужчин, що гублять себе і женяться, треба карати!"

ОРИҐІНАЛЬНЕ САМОГУБСТВО.

В селі Грущина, сєрадзкого повіту, господар Юзеф Боруцький покінчив самогубством в оріґінальний спосіб. В часі бурі намотав на себе дріт з радієвої антени і получив його з землею. За кілька хвилин вдарив у нього грім і вбив на місці.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

АНОНІМНИЙ ДОБРОДІЙ РОЗДАВАВ НА ВУЛИЦІ ГРОШІ.

По перечитанню наголовку кожний готов думати, що такий добродій появився десь в Америці, де жиють міліонери, королі сталі, нафти й золота... Ні, такий випадок трапився недавно у Львові, на вул. св. Софії. Якийсь молодий, добре одітий мужчина станув на вулиці і роздавав бідним по 1, 2, а навіть по 5 злотих. Очевидно, що після кількох хвилин назбиралася біля нього така маса бідних людей, що затарасувала вулицю. В міжчасі надійшов постерунковий, взяв мабуть анонімного добродія за умовохорого, арештував його і відвів до комісаріяту при вул. Яблоновських. Юрба кинулася була на постерункового й намагалася вирвати йому з рук жертводавця і щойно на прохання цього останнього успокоїлася. На комісаріяті згаданий добродій не хотів подати свого назвища, а підчас ревізії знайшли при ньому 80 злотих і деякі документи на назвище Сімон Розенштайн з Бродів. Поліція звернулася телефонічно до Бродів за устійненням тотожности Розенштайна, а Львів має сензацію.

УБИВСТВО ЧЕРЕЗ ПАЛИЦЮ.

В громаді Ґубеґа, повіту Крайова (Румунія), сталося нещастя. Мігай Марку згубив палицю. Він знайшов її в коршмі в Аврела Урзічану. Марку казав йому, щоби віддав його палицю. Урзічану не хотів віддати. З цього зачалася сварка, що перейшла в бійку. По стороні одного й другого стали приятелі кождого. Нараз уся коршма стала одним боєвищем. Підчас бійки Іля Нікола дістав баґнетом такий удар від Ніци Урзічану, що баґнет перейшов наскрізь його тіло. Іля Нікола впав на землю й помер, а його убивник, Ніца Урзічану, втік.

НА РУМУНСЬКІЙ ЗАЛІЗНИЦІ.

Пасажири потягу, що їхав з Пльоєшт до Брашова, стали жертвою незвичайного зухвалого нападу бандитів, що пробували револьверами стероризувати пасажирів і ограбити. Поліційна сторожа потягу розпочала з ними боротьбу. Посипалися револьверові стріли. Згодом стрілянина перенеслася на дахи ваґонів і скінчилася тим, що один бандит згинув від кулі, а інші втікли серед нічної темряви.

НАВІТЬ КОМУНІСТИ МАЮТЬ „ОЙЧИЗНУ".

Подають з Москви, що Собельзон - Радек пише книжку п. н. „Як приймали мене в моїй першій „ойчизні". Видно, що т. зв. інтернаціоналіст Собельзон має дві „ойчизни".

ПРИСУДИЛИ НА СМЕРТЬ ВОЯКА ШПИГУНА.

В окружному військовому суді у Варшаві відбулася перед наглим судом розправа проти гарматчика 8 п. п., М. Апанасяка, обвинуваченого у шпіонажі. У висліді розправи присудили Апанасяка на кару смерти.

КРІВАВА ТРАҐЕДІЯ БІЛЯ ПОЗНАНЯ.

В місточку Валіково біля Познаня трапилася цими днями жахлива траґедія. У згаданому місточку жиє маґістратський урядовець Й. Гадиняк, який жив ближче з якоюсь Евгенією Оссовською. Одначе взаємновідносини між ними пірвались. Оссовська покинула Гадиняка, а, маючи до нього матеріяльні претенсії, домагалася їх судовою дорогою. Одного дня на доручення суду прийшли до мешкання Гадиняка коморник Пшестальський, судовий аплікант Снопек і брат Оссовської, підпоручник Мікудра, щоби забрати її річи. Коли авто мало відїхати, Гадиняк попав у якийсь шал і почав стріляти та ранив смертельно Снопка й Пшестальського, підпоручника Мікудру вбив на місці, а потім стрілив собі у висок.

СТРІЛЯНИНА В ПОТЯЗІ.

У поспішних потягах Букарешт—Брашов бувають часто грабунки у ваґонах. Недавно всіли до того потягу комісар Антонеску й аґент Драґоміреску. Антонеску зійшовся лице в лице з інтернаціональним злодієм Франкеску. Цей заголомшив Антонеска боксесом і вискочив з ваґону. Опритомнівши, Антонеску знайшов аґента Думітреску в боротьбі з 5 бандитами. В револьвернім взаїмнім обстрілі два бандити встигли втекти, а три вискочили на дах ваґону, відстрілюючися відти. Бандит Николай Ґрамада впав від револьвера трупом, а два скочили з даху в повнім бігу потягу. Тоді злапано бандита Іона Арделяну саме в тій хвилі, як він брався приспати наркотиком Николая Біду, котрий їхав з Букарешту додому з 150,000 левів, які він вибрав з букарештенської каси ощадности, потребуючи їх на будову хати. Між комісарем і бандитом прийшло до рукопашної баротьби. За допомогою 20 подорожних бандита звязано.

ПРАЦІ ПРО УКРАЇНУ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ.

Знавець української справи Аксель Шмідт приготовляє більшу книжку про Україну з таким змістом: Край і мешканці, Київська держава, Визвольна боротьба Українців, Занепад і розвиток української ідеї, Відродження України, Післявоєнна доба, Культурні основи, Духові сили українського народу, Багацтва України; Україна і Німеччина. Полковник І. Боде кінчить більшу працю з історії козаччини.

САМА ПІДПАЛИЛА.

В Грушатичах, пов. Перемишль, вибух вогонь у хаті Анни Горейди і знищив не тільки її дім, але й дві сусідні загороди. При слідстві Горейда призналася, що сама підпалила хату, щоби дістати асекураційне відшкодування.

МОСКОВСЬКА ЦЕНЗУРА ПРИЗНАЄ ГОЛОД НА УКРАЇНІ

МОСКВА (СССР). — Кореспондент нюйорської ґазети „Ді Таймс", В. Дюранті, в своїй телеґрамі з Москви подає, що в Радянщині дійсно панує голод, а найбільше в хлібородних районах, як на Україні, північному Кавказі та на Поволжу. Дюранті говорить, що звичайна смертність людей у цих районах виносить біля одного міліона, але тепер вона на яких чотири міліони більша. Отже він числить, що на 40 міліонів мешканців України та північного Кавказу через харчову скруту та звязані з нею пошести за біжучий рік вмерли принаймні 4 міліони людей.

Дюранті в своїй телеґрамі старається зменшити враження про голод, яке може викликати його повідомлення, пропущене в Москві большевицькою диктатурою, й тому розповідає, що тепер радянська влада сподівається поліпшення харчового стану населення, коли буде зібраний цьогорічний урожай. Підвищення цін на хліб удвоє Дюранті пояснює необхідністю піднести ціну на нього до вартости „свобідних" цін у „вільній" продажі, де тепер платиться 3 рублі за фунт хліба. Дюранті запевняє, що населення Радянщини з охотою буде платити за картками і вдвоє більшу ціну на хліб, щоб лише той хліб був ліпшої якости від теперішнього.

ПАРЦЕЛЮВАТИМУТЬ ВЕЛИКІ ЗЕМЕЛЬНІ ПОСІЛОСТИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Великі земельні власники Східньої Прусії ухвалили на свому зїзді в Кенінґсберґу постанову про те, що вони мають почати парцелювати свої великі маєтки, з тим, що на їх землях осідатимуть безземельні Німці. Гітлерівці бачать у цьому свою велику перемогу, бо попередні республиканські уряди ніяк не могли приневолити до цього пруських юнкрів.

На ділі справа стоїть так, що це найліпший вихід для пруських земельних власників, бо тепер великі господарства приносять лише страту. Всі вони задовжені по самі вуха й уряд витрачує великі міліони грошей, щоб ратувати їх від банкротства. Тепер ці гроші підуть на кольонізацію та парцеляцію великих ґрунтів.

ҐАНДІ ЗНОВУ НА ВОЛІ.

ПУНА (Індія). — Стан здоровля Ґандія через його голодівку змусив британську владу випустити його з вязниці, не ставлячи йому ніяких умов. Ґандія тепер перевезено на віллю, де він відбув свою 21-денну голодівку, щоб звернути увагу на необхідність поліпшення становища „недотикальних".

Кажуть, що коли Ґанді, видужавши, знову почне свою активну боротьбу проти британської політики в Індії, то він буде знову арештований.

ЯПОНІЯ НЕ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ФРАНЦУСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ОСТРОВІВ.

ПАРИЖ (Франція). — З міністерства справ закордонних заявляють, що чутка, нібито Японія рішучо протестує проти окупації Францією коралевих островів на Китайському морі, не правдива. Японія лише просить, щоб на тих островах був забезпечений для Японців поташевий промисл, який до цього часу був виключно в руках Японців, котрі працювали на цих, „до нікого не належачих" островах.

Франція на тих островах не буде робити ні фортифікацій, ні воєнних основ, а лише поробить стації для своїх промислових літаків.

ГРОЗИТЬ КИТАЙЦЯМ РЕПРЕСІЯМИ.

МУКДЕН (Манчуко). — Новий головний командант японської армії й головний уповноважений японського уряду при уряді Манчука, ґенерал Такеші Гішікарі, заявив, що він не допустить ніякої протиманчуцької акції Китайців на терені Манчука. Найменше втручання Китайців у справу Манчука, чи спроба робити тут повстання й замішання, викличуть репресії проти Китайців не лише в Манчуку, але й на найближчих китайських теренах.

З другої сторони Гішікарі заявляє, що він не буде підтримувати ніяких претенсій та активности уряду Манчука поза межами теперішньої держави Манчука.

КАНАДА ДОМАГАЄТЬСЯ ОБМЕЖЕННЯ ДОВОЗУ РАДЯНСЬКОГО ДЕРЕВА ДО АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Премієр Канади, Бенет, заявив перед британським урядом рішучий протест проти дозволу Радянщині привозити до Анґлії своє дерево у великій скількости. Радянське дерево, яке привозять тепер до Анґлії, дуже зменшило довіз канадійського дерева, що тяжко відбивається на канадійському промислі.

Протест Бенета стрінули прихильно Польща, Фінляндія та Швеція, котрі також терплять від конкуренції радянського дерева в Анґлії. Анґлійсько-радянські переговори в справі нового торговельного договору затягаються головно через квоту радянського дерева, яке має бути дозволене до привозу в Анґлію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРАЦЯ Й МИЛОСТИНЯ.

У вівторок рано, на рибному ринку на Фултон стріт, у Ню Йорку, упав босий хлопчина. Якийсь візник трока повіз його до недалекого шпиталю. На допит лікаря хлопчина сказав, що зветься Микола Парфомчук, що має 7 літ та що має „великий біль голови". Лікар не довго його оглядав. Його тіло — це шкіра й кости. Чорні очи глибоко запалися на блідому обличчі. Лікар відразу пізнав признаки слабого відживлювання.

Коли відвідувачі допомогового товариства прийшли на подану хлопцем адресу, вони застали його, як він, прикритий легкою колдрою на ліжку слухав, як його 9-літня сестра Софія оповідала йому про фарму, на яку післала її школа, фарму, де є зелена трава й вода тече в потоці і де ніхто тебе не заставляє їсти одну тільки рибу й рибу. 12-літній брат „Соні", що заробляв 50 центів на день чищенням черевиків, якщо на дворі гарна погода, та 2-літня Стеля, що бавиться фляшкою від молока, теж слухали бувалої сестри, що бачила й траву й потік і їла три рази на день, і то не саму рибу.

Мати дітей, сидячи на поломаному кріслі, відпочивала, здається, нічого не робивши. В неї запалі щоки, а очи дивляться далеко, не багато бачучи.

„Старий" десь пішов за орудками свого дженіторського діла, певно направляти ґазовий курок. Родина має кревняків, але ці або не мають ніякої праці, або ледви на свій прожиток можуть заробити. Родині помагало Товариство Допомоги Дітям, то Армія Спасення, то принагідні відвідувачі, (наприклад репортери лишали по долярови). Зрештою родина жила рибою, яку рибні торговці, замісць викидати, давали босому хлопчині, що приходив по неї пішки кождого дня кілька миль містом.

Чому Парфомчуки не зголосилися до міста по допомогу?—питали репортери. Парфомчуки здвигнули плечима. Або вони знають, чому? Треба було догадатися що й у Парфомчуків є своя гордість, яка не дозволяє їм простягати руку за прошеним хлібом, як не дуже то радо витає міську допомогу, ні Товариства Допомоги Дітям, ні Салвейшен Армії, яка каже їм мовчати на допити репортерів і на допити шпиталів і міських дослідників. Бо Парфомчуки, якої нації вони не були би, хочуть не милостині, але роботи, нагоди заробити й удержувати себе своєю працею.

Читаючи про такий факт, багато людей переходять над цим скоро до денного порядку. Забувають, що інших вони навчають про суспільний лад, ролю уряду, про ціле життя.

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ ТУРБУЄ СТАЛІНА.

Подаємо точний переклад статті до російського журналу „Соціалістіческій Вєстнік", яку прислав тому журналістови кореспондент з Москви. Статтл та має повищий наголовок у російській мові.

Тепер у центрі політики стоїть українське питання. Чистка, яку провадить партійний центр на Україні, та самогубство Скрипника підняли цікавість серед партійців до надзвичайного ступня. Розправа з Українцями набирає характеру особливої гостроти, тому, що вся переслідувана ґрупа українських большевиків на чолі зі Скрипником — це все стопроцентові сталінці. В усіх найбільших конфліктах, що виникали в останніх роках у Сталіна з опозицією, саме ця ґрупа була підпорою Сталіна. Вона по рабському йшла за Сталіном у всіх його крутійствах, була його рупором, виконувала його накази про відсунення й нищення непокірних, зраджувала своїх приятелів — і ось тепер несподівано сама знайшлася на становищі переслідуваної ґрупи. Історія цього „заскока", каже кореспондент, як переказують мої інформатори, така:

Скрипник та його ґрупа не зі страху, а по совісти переводили на Україні кампанію видирання хліба від селян у найбільшій скількости. Вони виконували точно накази, що приходили з центру. Але коли нарешті виявилося, що значна частина України остаточно знищена й що серед селян незадоволення з радянської влади почало прибирати загрожуючі розміри й форми, центр почав обвинувачувати ґрупу Скрипника „ в перегибах" вліво. Московська влада була особливо збентежена тим, що незадоволення захопило Правобережну Україну, райони, які межують з Польщею. Центр почав обвинувачувати харківське керування партією в тому, що воно дало неправдиві інформації про розміри посіву та збору збіжа, що владі на місцях були дані злі інструкції й вона відбирала від селян колхозників більше, ніж плянувалося за нормами. Обвинувачі з Москви запевняють, що нібито комуністи, які переводили підготовчу кампанію, при кождім виявленню незадоволення з боку селян заявляли. **„Та хіба ми не розуміємо, що стільки збіжа відбирати не можна? Але це наказ Москалів, то що ми зробимо проти центральної влади?!"**

В Москві занялися переглядом загально-української політики. Хоч **її переводили на Україні Скрипник і Петровський,** то Петровського рішили лишити в спокою, бо цей **„благочестивий дурак цілковито не розумів, що кругом нього робиться"**, а творцем всієї політики на Україні вважали Скрипника. Комісія з центру викрила, що **головна ідея Скрипника й компанії була: притягнути на свій бік українську інтеліґенцію, граючи на її національних почуттях.** Притягнути безпосередньо українське селянство на свою сторону Скрипник та його компанія не мали надії через необхідність переводити заготівлю збіжа. Але вони вважали, що будуть впливати на українське селянство через українську інтеліґенцію: вчителів, аґрономів, лікарів і т. д. Тому вони поспішно українізували Україну, не рахуючися ні з настроями міського населення, ні з потребами інших національних меншин.

Скрипник свою позицію боронив дуже енерґійно на партійних конференціях і в своїх літературних виступах. Він доказував, що великодержавний шовінізм ще істнує, що він головний ворог Українців і що його треба добити.

Серед української інтеліґенції Скрипник користувався великою популярністю. Збірка його творів, видана державним видавництвом України, мала дуже велике розповсюднення. Але й у большевицькому центрі Скрипник аж до останнього часу мав велику підтримку. Коли Постишев і Каганович, усього кілька років тому, працюючи на Україні, хотіли боротися проти ексцесів українізації, яку переводив Скрипник, то це скінчилося їх поразкою й перенесенням на іншу працю в центрі. Сталін не вважав доцільним вживати до своїх вірних сторонників репресії і тому противників Скрипника усунув з його шляху.

Українізація доходила до того, що за кілька років була створена нова українська мова (? — Ред.), в якої основу положено мову галицької України, яку поспішно збогачено кількома тисячами нових слів. **Українська Академія Наук почала видавати словник української мови.** Знавці кажуть, що в цьому словнику систематично викидано всі чужоземні слова, навіть такі, що вже були поширені серед українського населення, аж до технічних термінів, а замісць них штучно творено українські слова (? — Ред.). Внаслідок цього ця мова була незрозумілою не лише для робітників з міст, але й для селян російської України (? — Ред.).

Зпочатку за Скрипником пішли найширші кола української інтеліґенції. Його політика не лише задовольняла їх національні почуття, але створювала для них можливість робити карієру при заступленню Москалів. Та **коли протиселянська політика Скрипника** (диктована з Москви — Ред.) **створила на Україні голод і руїну, частина української інтеліґенції почала ставати антикомуністичною.** Тут комуністичні верхи затурбувалися. Не знаю, правда це, чи ні, але кажуть, що був установлений звязок української інтеліґенції з Польщею й Німеччиною. Називають навіть імя одного визначного комуніста, якого нібито зловили на зносинах з польським ґенеральним штабом. У звязку з цим, нібито на вимогу радянської влади, Польща в квітні б. р. відкликала свого одного військового аґента з Москви. **Політбюро рішило перевести на Україні радикальне чищення партійних центрів. Постишеву доручено розігнати місцеві радянські орґани.** Він має надзвичайне уповноваження. **„Чистку" наукових та літературних установ доручено Н. Попову. Видання словника припинено. Нова ґрупа „вчених" має тепер викорінювати „штучні" слова. Багато вчених та літератів отримали наказ виїхати за межі України. Тисячі людей, обвинувачених в українському шовінізмі, арештовано; особливо багато арештовано на Правобережній Україні.**

Цікаво підкреслити, що **радянська влада так налякана „українським націоналізмом"**, що в переговорах, які вона веде тепер з Польщею, **згодилася не вести аґітації в Галичині й навіть розвязала „Закордонний Комітет"**, але й сама поставила умову Польщі відмовитися від ворожої Москві аґітації на Україні. Кажуть, що в цьому випадку радянська влада буде точно придержуватися цієї згоди, як вона придержується своїх зобовязань супроти Італії й Туреччини.

Н. А.

МІСТО ЗПЕРЕД 6000 ЛІТ.

Від кількох літ розкопувала анґлійська археольоґічна експедиція під проводом проф. Маршаля долину ріки Інд у південній Азії. В останніх днях відкрила вона руїни старинного міста в околиці Моганджо-Даро. Руїни сягають 4000 літ перед Христом. Це місто покинули мешканці на яких 2300 літ перед Христом. Зовнішнім видом нагадує воно Помпею.

Цікаве те, що відкопали купальню, в якій знайшли паровий котел і водопроводи салю для відпочинку. Як бачимо з того, в тих давніх часах прикладали люди значіння для гігієни тіла.

Далі довідуємося з розкопок, що тодішні мешканці годували домашню худобу й птиці.

З останків їжі, знайденої в кухнях, виходить, що ярина й овочі були популярною поживою.

Заліза тоді ще не знали. Приладдя виконували з каміння, міди і бронзу, а срібло і золото вживали для прикраси.

Одяг шили з вовняних тканин, вживаючи їх переважно в червоних красках.

Знайдено також діточі забавки у формі візочків.

Історія цього старовинного Маганджо-Даро виписана на глиняних цилиндрах, а письмо, подібне до старо-єгипетського. Майже все відчитали члени експедиції і в цей спосіб вдалося склеїти історію руїн.

Місто Маганджо-Даро було осередком культури, якої останки дійшли і до нас. До половини третього століття перед Христом процвітала ця культура, а упадок її спричинили орди наїзників з півночі. Місто знищено, а мешканці будьто згинули, будьто утікли. Пізніше повені і інші катаклізми довершили знищення і місто присипав пісок.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ПЕРЕМІНА МІСЦЬ.

У Гавані, столиці Куби, влаштовано величезну демонстрацію Карльосови Мендієті та Робертови Мендесови Пенате, провідникам невдалого повстання проти Мачада в 1931 році. Вони тепер верталися з заслання в Злучених Державах. В демонстрації взяли участь яких 50,000 осіб.

Тимчасом у Ню Йорку висіли з корабля „Орієнте", що саме приїхав з Куби, 45 пасажирів з Гавани, які, як кажуть, є прихильниками поваленого диктатора Куби, Мачада, що втікають перед революцією проти диктатора.

Ось так ті, що були на засланню, вертаються домів, а ті, що проганяли інших на заслання, нині самі виходять на чужину.

ПОВОРОТ ДО СТАРИНИ.

Цікава річ кидається в очи кождому, хто слідить за ріжними фашистівськими рухами.

Мусоліні говорить про поворот Італії до слави Риму. „Націс" говорять про поворот до старих Ґерманців. Ґенерал Дофі в Ірляндії не хоче завести зелених сорочок, але сині, бо зелений кольор в Ірляндії багато молодший від синього. Японські фашисти говорять про привернення духа старинної японської щляхти самураїв.

Словом, кождий говорить про поворот до старих часів. Скільки разів теперішність стає нестерпучою, люди шукають потіхи в давно минулому.

НА ЗЛОДІЮ ШАПКА ГОРИТЬ.

У Ню Йорку ведеться слідство проти рекетірства. Один прокуратор підняв питання про звязок між політиканами й рекетірами. Він каже, що знає поіменно кількох таких політиків. Суд спитав його за імена цих політиків. Прокуратор обіцяв подати їх.

Кажуть, що на вістку, що прокуратор має подати імена кількох політиканів, звязаних з рекетірами, кількасот політиків винеслися з міста.

Чи не грозить Ню Йоркови небезпека втрати урядників? Чи не брати йому науки від того театрального директора, котрий раз зявився на павзі на сцені і заявив: „Пані й панове. За сценою напав мене якийсь лютий чоловік без білету, з револьвером у руці, і домагається, щоби я дозволив йому переглянути гостей і знайти свою жінку, яка тут має бути з чужим чоловіком. Він має револьвер, і я не можу йому відмовити. Але я вирвався від нього на хвилину, щоб остерегти того пана й паню, щоби вони винеслися зараз з театру. Щоби вони могли це зробити без стиду, я загашу світло на три мінути".

Коли по трох мінутах знов засвічено лямпи, в театральній салі не було живої душі.

АМЕРИКАНІЗАЦІЯ ЕВРОПИ, ЧИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ КОВБАСКИ?

Хоч Америки в Европі загально не люблять, зате загально переймають американські звичаї й обичаї. До американських фільм, до американського „джезу" тепер приходить іще американська „горяча собака", себто франкфуртська ковбаска.

У той час, як в Америці лікарі остерігають перед необережним споживанням цеї американської специяльности, „горячі собаки" добувають собі неабияку популярність у Франції. Нині вже продають їх по каварнях, на залізничих стаціях — усюди. Один тільки фабрикант підніс виріб ковбасок зі 10,000 пар на рік на 125,000.

„Ню Йорк Ворлд-Телеґрам" каже: „І така скромна американська „горяча собачка" збирається стати новим членом в інтернаціональному порозумінню й приязні".

Р. Петрин.

БЕЗ СЕРЦЯ.

(Оповідання).

(1)

— Кажу тобі, Гнате, ти за тою Маланкою не бігай, бо колись будеш гірко покутувати! — Матій Берач перестерігав свого приятеля Гната Лищака. — Я ту дівку добре знаю, бо її небіжка мама була нашою сусідкою. То дівка без серця. Хібаж ми всі не бачили, яка вона була для своєї мами? Для здорової мами донька повинна бути ліпша, як Маланка була для недужої і для вмираючої.

— Хто зна, яка то мама була! — відповів Гнат. — Може така, що й рідній доньці годі було з нею видержати?

— Небіжка була доброю людиною, доброю жінкою і ще ліпшою мамою. Їх доня, та Маланка, то вирід!

— Ти мабуть не знаєш, як то в світі буває. Буває, що в родині всі дуже добрі, та між тими добрими двоє чогось то ненавидяться. Одно одного втопило би в ложці води, хоч самі не знають з якої причини. Ми не годні знати, чому Маланка для своєї мами не була така, якою донька повинна бути. Якась причина мусіла бути, що вона своєї мами не любила.

— Причина була. Я тобі вже казав, яка. Маланка, то дівка без серця. Вона лиш про себе думає.

— Воно так не є, як ти гадаєш, — Гнат боронив Маланку. — Як би вона не мала серця, то не любила би мене. Чи хтось може любити, як не має серця? Неправда й се, що вона лиш про себе думає. Я знаю дуже добре, що вона думає лиш про мене!

Приятель розсміявся і каже:

— Ти обертаєш кота хвостом! Як вона любить тебе, то не для твого добра і не для твоєї розкоші, а для свого добра і своєї розкоші. Чи тобі добре і любо буде з нею, їй байдуже. Як вона думає про тебе, то лиш тому, щоби їй було любо і щоби дістати той клаптичок твого ґрунту. Вона лиш себе любить і про себе думає, на твою загибіль!

— Дівка без серця не балакала би зі мною так щиро, не дивилась би в очи так... так...

— Як? Як вона дивиться?

— Якось так, що мені млосно робиться коло серця.

— Вона дивиться на тебе так, щоби спіймати такого дурня як ти! — крикнув Матій, вже сердитий. — З тобою нема що про таке балакати. Ти вже пропащий!

Приятелі розійшлися. Матій пішов до своєї роботи, Гнат до своєї. Ідучи, він в душі пережовував пересторогу приятеля. Гнат знав, що Маланка була поганою донькою. Та він гадав, що то було так, як то зчаста буває в неодній родині.

Батько Маланки, бідний халупник, помер два роки перед смертю її мами. Коли померла мама, сироту вже девятнацятьлітню взяв до себе її вуйко. Вона, очевидно, була у нього за наймичку. Маланка стала закидати сіти на Гната Лищака, бо вродливий був парубок. Ще й знала, що Гнат дістав по батькови пів морґа, отже вона була би щось більше, як була її мама.

Маланка мала цілий день роботу у вуйка, Гнат ходив на роботу до каменолому, цілу милю за селом. З Маланкою міг зійтися лише в неділю пополудни. Як хотів балакати з нею в будний день, то се можливе було тільки по роботі у неї і по роботі в каменоломі... себто в ночи. Тоді Гнат приходив під вікно пекарні, де Маланка спала, і запукав. Тапчан Маланки був під вікном, вона легко спала. Вставала, відчиняла кватирку і вони балакали.

Матій балакав з Гнатом про Маланку в понеділок рано, коли оба вийшли, щоби пуститися, кождий в свою сторону, на роботу. Після тої розмови Гнат до Маланки в ночи вже не пішов. Вертаючися з роботи в суботу, він ще раз пережовував усе те, що про Маланку сказав йому Гнат і що від інших чув.

— Завтра неділя! — думав. — Зайти до неї завтра, чи ні?

Коли так думав, чи до Маланки зайти завтра, він вже нині опинився під її вікном і застукав. Маланка не спала. Кватирка відхилилася зараз.

— Нарешті ти прийшов! — шепнула до нього. — Що з тобою було, що ти так довго не показувався? Може ти вже до іншої ходиш?

— Я пішов би до іншої? — заперечив Гнат. — До іншої, поки ти жива?

— Всеж тобі байдуже, що я тут вже чотири ночі вмираю з жаху...

— Напастує хто? Чому не скажеш вуйкови?

— На небіжчиків вуйко не має сили.

— Не второпаю. Напастує тебе який небіжчик? Ти може якому небіжчикови винна що?

— Моя мама напастує мене!

— Мама! Що ти кажеш? Та яким способом?

Гнат нагадав собі все те, що про Маланку і її маму набалакав був йому його приятель. Тепер Гнат погадав собі, що мамина душа якимсь способом карає безсердечну доньку. Був цікавий, як вона се робить. Коли Маланка мовчала, Гнат промовив:

— Тобі хіба щось приснилося. Твоя мама лежить собі преспокійно на цвинтарі в посвяченій землі. Ти тішся, що сама жиєш. Ось і я живий. Користаймо з того, що ми обоє живі.

— Кажеш, що мені може приснилося. Якжеж інакше живому покажеться небіжчик, як не у сні?! Коли тільки всну, мама вже стоїть передо мною. Стоїть ось там під дверми, коло скрині. Стоїть в своїм синім кафтані, та нічого не балакає. Тільки стоїть зі зложеними руками, наче би чогось просила. І дуже сумно, журливо позирає на мене. Коли я пробуджуся, щоби її спитати, чого вона хоче від мене, то вона щезає. Я вже не годна вснути до самого рана, бо страшно боюся. Сорочка на мені така мокра, що можна крутити.

— Як ти боїшся сама спати, то на се була би рада, — сказав парубок.

— Така рада не поможе, бо спати таки треба. Скоро всну, то мама знов прийде до мене. Я гадаю, що мамі щось мусить хибувати. Треба би вимiркувати, що їй хибує...

— Як доміркуєшся, коли вона нічого не каже? Хіба піди до вдови Камлайчихи в Маринчицях. Вона скаже тобі, бо Камлайчиха балакає з душами.

— Я вже думала про Камлайчиху, — сказала Маланка, — та не маю коли. В неділю пополудни вона не хоче балакати з людьми. В будні дни, і в неділю до полудня, я не годна відійти від вуйкових коров.

— Як хочеш, Маланю, то я піду за тебе до тої Камлайчихи.

— Я дуже була би вдячна тобі. Іди і розкажи їй, як воно є. Скажи, коли моя мама вмерла. Завтра буде шість тижнів, як ми її поховали. Від трох тижнів вона що ночі приходить до мене. Стоїть коло скрині під дверми і руками просить помочі.

— То не був би злий знак, — сказав парубок. — Я чув таке, що як хто є в пеклі, то вже не годен ходити по світі і людей пуджати. Коли твоя мама приходить до тебе, то вона мабуть в чистилищи.

— Вогонь в чистилищи також прикро пече, мій хлопче, — сказала дівчина. — Хтож годен вснути і супокійно спати, як знає, що його мама в кождій хвили може надійти? Я вже й на служби за її душу дала би, як би знаття, скільки тих служб треба їй. Камлайчиха буде знати, скільки. Вона скаже тобі.

— Хтож буде знати, як не вона. Камлайчиха балакає з душами. Ті душі кажуть їй, що їм хибує. Ти душею мами вже не журися, бо я завтра піду до Камлайчихи. Твоя мама вже не довго буде напастувати тебе, бо що їй треба, те й дістане.

(Далі буде).

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

WHEN WILL EUROPE'S POWDER DUMP BLOW UP?

By John Penn Cunninghame.

Vienna, Monday, July 31.

I have just returned from the "powder magazine" of Eastern Europe—a "powder magazine" in which the danger arises, not from the conflicting policies of Great Powers, but from the sufferings of persecuted peoples.

Those peoples are the "minorities"—Ukrainians, Croats, Slovenes, Bosnians, Hungarians—handed over to Poland, Jugo-Slavia, and Greater Rumania under the peace treaties.

These minorities inhabit the peasant regions of Bessarabia, Bukovina, Transylvania, Croatia, Bosnia-Herzegovina, the Dobroudja, and the provinces of Eastern Galicia and Volhynia in Poland.

To-day these almost unknown areas are bound together in a new "Little Entente" of which few statesmen have ever heard, but which is nevertheless united by the strongest of all bonds—a common hatred for those who have controlled their destinies during the past fifteen years.

In these "minority" regions of Eastern Europe tension has already reached explosion point.

* * *

Between the millions of minority races and the Governments who rule them is a gulf which repression and misrule are fast making unbridgeable. Every attempt to secure redress for grievances long borne in silence has been met with more repression, more arrests, and more prison cells, until to-day, in many regions, a state indistinguishable from underground and unofficial "war" exists.

The facts concerning that unseen conflict reveal the threat to the tranquillity of Europe which is involved. About 20,000 persons are in prison for the "crime" of refusing to deny their nationality.

Any man possessing the calibre of a national leader walks in danger of his life, and is "removed" —either to prison or the grave— at the first suitable opportunity.

The "murder list" grows ever longer, the latest addition to that minority "roll of honour" being Joseph Predavec, Deputy Leader of the Croat Peasant Party, who was assassinated at his home at Dugoselo, outside Zagreb, three weeks ago.

An army of police spies and **agents provocateur** flood the countryside. In Czernowitz, capital of the Bukovina, and formerly Austrian territory, there are 20,000 spies in a total population of 120,000!

All letters posted to England from the minority areas are subjected to censorship. Any foreigner who is in touch with the people immediately finds himself under suspicion. The taking of photographs, even those illustrating the standard of life of the peasants, is in many cases forbidden.

Distinguished foreign visitors, who have first-hand knowledge of the facts and the courage to express their opinions, are the target for violent abuse in Government newspapers. The latest victim of these attacks is Lord Noel-Buxton, who was the subject of scurrilous comment in the Cracow newspapers a week or so ago, following a visit to Eastern Galicia.

Members of the British House of Commons have similarly been abused for speaking of the dangers arising out of these police-ridden regions.

Some of the minorities, in turn, have managed to achieve a degree of national unity and organization which has badly scared the Governments concerned. More than one of these minority political parties must now be numbered among the most powerful and efficiently controlled national organizations in all Europe. Neither the assassination of leaders nor the imprisonment and ill-treatment of members has intimidated those who are leading the fight for justice and freedom.

* * *

Most serious of all, so far as the peace of Europe is concerned, the hope of ever securing by peaceful means the honouring of pledges given in the first flush of peace is fast dying in the hearts of millions.

Once it is finnaly extinguished something will happen: a rising, or whole series of risings, carried out by populations making a desperate bid for freedom, and in defence of their own cultures, languages, and national being.

In the reference books these minority peoples are included in the general statistics covering the countries which have absorbed them. But they remain distinct and resentful States within States.

Plans for giving expresion to that resentment when the moment of crisis comes, and it is coming, are complete enough to constitute a deadly challenge to European peace.

Two facts stand out clearly from the journey which I have just completed from one end of the regions affected to the other.

The first is that Europe's peasant minorities have completely lost whatever faith they had in the League of Nations.

The second fact is that the Governments threatened by this state of affairs have very little time in which to avoid serious developments.

The wretched economic conditions of the populations affected, and the laws under which any gathering of more than three persons can be broken up by the police, may delay the explosion for a short time. But neither poverty nor repression can disperse the poison which is gathering beneath the surface. Already in more than one area affected whole populations would rise on the word of command.

The minorities whose grievances thus confront a harassed Europe with a new danger-point are:

Ukrainians under Poland	6,000,000
Ukrainians under Soviet Rusia	30,000,000
Ukrainians under Rumania (in Bessarabia and Bukovina)	1,100,000
Hungarians under Rumania and Jugo-Slavia	2,200,000
Croats, Slovenes and Bosnians under Jugo-Slavia	6,000,000
Macedonians under Jugo-Slavia and Greece	2,400,000
Bulgarians under Rumania	170,000

Collectively these minorities, of diverse races, religions, and cultures, form Europe's "unknown State." Suffering a common fate of being ruled by Governments of alien nationality, they have formed a "common front" against those who rule their territories, and a degree of co-ordination— unofficial but definite—already exists between several of the peoples concerned.

The grievances which have produced this perilous state of affairs are very similar in each case, and may be summarised under four heads:

The dishonouring of explicit guarantees of federal autonomy given after the war.

The attempt to destroy national aspirations, ideals, emblems, languages, music.

The suppression by violence of other national and traditional cultural organisations, and the handing over of "Westernised" peoples to nations who are a century behind their new subjects in all that makes for civilisation.

Oppressive taxation, the proceeds of which are used to strengthen the oppressors, and not to improve the conditions or maintain the social services of those who provide the money.

The plight of the 30,000,000 Ukrainians living within the frontiers of Soviet Russia presents special problems, for in that country, once the richest agricultural area in all Europe, an acute food shortage, amounting in some regions to famine, has added to the trials of the peasants under the Communist regime.

* *

Behind these grievances lies a conflict of civilisations. Poles, Rumanians and Serbs favour the "Balkan method" of rule by naked force. Their minorities, against whom this police-terrorism is mainly directed, have for centuries cherished the "Western" and democratic tradition, under which authorities and police are friends rather then persecutors.

Between these two conceptions of Government no compromise is possible.

To-day the nations concerned may still gain the co-operation of their new subjects by a change of heart and a frank recognition of the rights of nationality. Tomorrow, if they procrastinate any longer, it may be too late.

From Volhynia to Macedonia the sands of the hour-glass of peace are running out. The flash-point has has been reached and passed.

And still the Governments concerned would seem to imagine that the only answer required of them is more police, more spies, and more prison cells. That way lies disaster.

(**The Daily Express,** August 1, 1933).

— Метузалем жив 969 літ.

— Не штука, тоді ще не було лікарів!

Дм. Захарчук.

ЛЮБЛЮ ТЕБЕ.

Люблю тебе, коханий край мій,
Як мати рідную дитину,
Душею, серцем я на крилах ясних мрій
Лину в коханую хатину,

В цей гай, ліс, в зелені дрімучі ярн.
Де тихо так лиш ліс чарами дише,
Немов свято яке. Природа сипле дари.
Настрій — і хтож його опише...

Над берегом тихенької річки:
Клени, явори і дуби старії,
Очерети, лози, косоти й стрічки,
І чола скель, як вічність, німії.

Як килим, пушистий зелені мохи,
Тут і там гриби і жовті лисиці,
А там корч малини, як кров ягідки,
А в траві солодкі, як медок, суниці.

Ох, як люблю ліс і красу пречисту!
Якого ще раю ці люди бажають?...
Понад цю природу божеськую, чисту,
У рідному краю—не знаю, не знаю...

— Що ти вирізуєш із газети?

— Це звіт із судової розправи. Сказано там, як якийсь чоловік пішов на судову дорогу, бо розвестися з жінкою, тому, що вона все перешукувала йому кишені.

— А чомуж ти це вирізуєш?

— Я хочу цей звіт сховати собі до кишені.

Г. Туркевич.

ЗА ЦІСАРЯ Й ЗА БАТЬКІВЩИНУ -- ЧУЖУ, НЕ СВОЮ.

(Уривок зі споминів італійського фронту з 1916 р.)

(3)

У тунелю наш баталіон приділено до полевого полку. В тунелі гамір, як на торговиці. Граня на гармонії, в карти, свисти, співи. Кожда група баталіону одержала вже в своїй полевій кухні вечеру, котра складалася з чаю на половину з румом, пайки хліба й сардинки.

Тоді знов треба було призвичаюватись до маркітного життя, де нема спокою, веселости, смутку, жалю, лиш клекіт гір. До гримоту, гудіння, тарахкання, свисту, шуму блискавиць — вогню. Де спрага, стогін, плач, зойки, запах крови, смерти. Де воздух задушний від трупів, трійливого газу, стрільного пороху, всяких вибухів і всього лиха, котре загрожує життю людини кождої секунди.

Такі думки переходили в цих стрільцях, котрі зажили вже на фронті і йшли вдруге, або втрете на фронт. Новоприбувші, свіжі стрільці, залежно від нервів, одні, набравшись страхіття по дорозі, не знали, чи вони ще живі, чи це сон. Другі, обпившися чаю з румом, стали віддаватися й прямо готові були вже битися на фронті. Ще інші дрімали, чекаючи, що дальше буде.

По відпочинку, коло другої години в ночі, зі свіжими силами ми опустили тунель і кожда група прямувала до своїх відділів. Перед відходом кождий жовнір одержав 10 мішочків. Ці мішочки служили для охорони стрільців, бо в скалистих горах не можна було в поспіху викопати закопу для охорони; треба було більше часу, уживати свідрів, а відтак висаджувати динамітом. Шанці робили лише в найголовніших позиціях. До таких мішочків, що кождий одержав, збиралося камінчики; їх зазьязувалося і клалося з них щось в роді насипу. За ними схоронили стрільці свої голови.

Решта військових приладів була така: кріс, 250 набоїв, 5 ручних ґранат, баґнет, штилет (між яких 12 цалів довгий), джаган, дві газові маски, сталевий шолом, наплечник, бічна торба, полева бляшана фляшка на воду, менажка до їдження, шатро, 4 стовпці до шатра, плащ, коц до накриття, бандажі, запасна пара черевиків, одна пара білля, три пари онучів до взуття, окуляри до сонця і снігу, чотири залізні зуби, споені докупи, які привязувалося під споди черевиків, коло обцаса, під черевиками, щоби безпечно ходити по горах; „берг шток" дво-метрова тичка, в роді жорнівки, кінцем до землі окута гострим залізом, якою по горах опиралися стрільці, запасні харчі (три консерви, січене мясо, в роді пушки фасолі з солониною), цвібак, це є сушені пляниці, 6 табличок кави, змішаної з цукром. Отак, обладувавшись цим всім, був фізично слабий, то з нього прямо звичайно випирало з рота по кількох кільометрах ходу. Але це було мус! Приказ найяснішого цісаря!— чужого не свого. Отже кождий видержав. Не було кому пожалуватись, а страх було відмовитись. Терпілося.

З цим тягаром в поті чола треба було йти десятки кільометрів, і йти в бій, на штурму, падати до землі, блискавично зриватись, бігти в боківки, котитись вправо, то вліво, лізти на кулаках під колючі дроти серед граду куль, обтинати дроти, підсаджувати вибухові матеріяли — в горячій спеці, в зимні морози, в голоді, холоді і вмерти з цим. За кого? Гинули жовніри, де попало. В вогні, в воді, роздерті гранатами, від кулі, убиті на кільчастих дротах висіли нераз по кілька днів. Деякий впав в безодню пропасть гір, для гірських орлів, на пташий пирогостину. Вмирали з упливу крови, без подання помочі. Затискаючи кулаки в уста, спалені спрагою, кричали: Води! Нема? Гину! Гей — Війна! Гину за чуже!

Жаль ще гірше причиняється до закінчення життя. Гинь! Війна цьому не винна, а провід твого народа. Чому це така несправедливість діється?

З такими думками йшли наші сини, свідомі Українці, з тунелю до боєвої лінії в годині другій в ночі.

Замкнувши тайні гадки в нутрі своєї душі, дерлись по горах до боєвої лінії, щоби боронити цісаря й трон. За що? Як за що? А написи на залізничих стаціях в нашій мові! А по дороговказах також. Ну, іще колись навіть університет будемо мати...

Схиляючи голову від рефлекторів, один по одному ступають обережно. Противник витає густими стрілами. Зароїлись кулі в воздухі: т-р-р-павх! Та-та-та— тр-р-р-р-ців, вз-з-з-ців! Ців бавх! Ж-ж-ж-ж. Гу-гу-гу-ввав. Шжи-ж-вав, травх, бз-з-з-т.

„Ой-ой-о-о-о!"

Хто то?

Івасю, ой, скорше!

Шо скорше?

Біжить!

Де, що? „Затримай спокій, бо це так не можна робити".

А то він вже убитий — Володимир Винницький. Може лише ранений? Та де там, покотився вниз, пропав.

Тр-р-р-р-та! — та-та-та! Ців-ців-ців!

Ой, скорше!

„Руґі! фердамте гундес блют! Ґаліше! Ві лянґ зінд зі бай мілітер!"? — хапаючи за рамя Івася, кричав фенріх Гольц.

Чого він хоче від мене? Він держався мене і впав!

Та тихо, бо пропадеш, як так будеш робити! Схиляй голову! Це не маневри! Тихо!

Як ще довго маємо йти?

Вже не довго — так все не буде. Успокійся.

Та-та-та-та — тр-р-р — ців-ців!

Дійшли до окопів на призначене місце. Коли сонце зійшло, освітило золотими проміннями червону скалу, поміж корчами лежав Івась горілиць на наплечнику. Ноги розкинені випростував, кріс лежав поперек ніг. Ліва рука оперлася об землю, права рука задеревіла на грудях. Очи широко отворені. З усмішкою на обличчю, уста отворені, немов би чогось просили. Головка схилена трошки на правий бік. Стікаюча з чола кров сплила по обличчю, та спершись на зморщених військової блюзи, на грудях, витворила застигаючий чорний діямант.

Сонічко, освічуючи проміням, лизало обличе молоденького Тирольця Сходу по золотих кучерях, прощаючи на вічний спочинок. Приємний вітрець повівав, порушуючи листям на малих прутиках, шепочучи молитву за покійного, невинну дитину, котра спочила за цісаря.

Кінець.

ПЯТЬ МІСЯЦІВ УВЯЗНЕНИЙ У ВІЧНОМУ ЛЕДІ.

Папіроски з чаю, світло з лещатарського воску. Бібліотечка засипана в сніговій хатині. Прапор показав ратунковій виправі дорогу.

Появився звіт британської арктичної летунської виправи до Ґренляндії. Поданий там вірний образець праці молодих англійських полярних дослідників, які з небезпекою для власного життя довгі місяці працювали над прослідженням того найбільшого в світі острова. Провідником виправи, що складалася з 14 молодих учених кембриджського університету, був молоденький дослідник Джіно Ваткінс, якому тоді було всього 23 роки. Він тому кілька місяців потонув, як припадково перевернувся човен підчас нової виправи до Ґренляндії. Ця виправа молодих британських дослідників виконала чимало заслуженої праці, дісталася сім разів щасливо на північний біґун, двічі перейшла впоперек усю Ґренляндію, зібрала багато наукового матеріялу, та виконала багато дослідних летів до територій, досі недосліджених. Та найцікавіший є звіт молодого дослідника А. Кавртолда, який був на висоті 2,500 метрів цілих пять місяців сам один увязнений в засипаній сніговій хатині. Остався 6 грудня 1931 р. на важній обсерваційній станиці на Ледянім розі, щоби при помочі ріжних наукових приладів робити систематичні поміри.

Кавртолд каже: „У перших тижнях я ввесь час відкидав сніг із тунелю, щоби дістатися до наукових приладів. Сніговія лютувала так страшно, що за пів години засипала би тунель. Вкінці таки побідила метелиця, проти якої я боронився цілий місяць. 4-го січня сніговиця засипала мені тунель зовсім. У побічній сніговій хатині, яка підземним коридором була получена з головною хатою, зробив я отвір у стелі, щоби не вдушитися, та щоби не занедужати наслідком зіпсованого воздуха".

Сподівався, що товариші прийдуть із кінцем лютого або з початком березня. Боявся, що вони не знайдуть його, тому, що він зовсім засипаний. Одначе ще заки сніг засипав тунель, Кавртолд застромив прапор на своїй сніговій хатині й вона йому потім уратувала життя, бо показала ратунковій виправі дорогу. Про своє життя глибоко під снігом у лютім, коли вже ввесь місяць даремно чекав на прихід товаришів, пише: „Я не мав уже світла, ані нічого, що моглоб мені трохи уприємнити життя. Тютюн мені зовсім вийшов, тому його місце мусів заняти чай, який я курив. Харчем моїм була каша з вівсяної муки, яку я собі на снідання все трохи підігрів. Крім того я мав неварений пемікан (консервоване мясо, покраяне в паски, посипане кукурузяною мукою — в Південній Америці називають такі консерви „тасахо", в Південній Африці „більтонґе"), сухарі та марґарину. Світло, якого я не мав, старався винагородити в ріжний спосіб. Найліпшим показався якийсь шнурок, що разом із бляшанкою і воском від лещат заступав лямпу, яка при дбайливости світила бодай кілька хвилин. Я старався доки було можна якнайменше спати, щоби мене сніг не засипав підчас сну. При світлі я читав або рисував. Щастя було, що мій попередник оставив у хатині кілька книжок. Найбільше я відсвіжився читанням книжок: „Ваніти Фейр", „Ґю Менерінґ" і „Джейн Айр". Також Біблію я читав".

Та 5. квітня вже був на межі розпуки, бо того дня вигасла його запальничка. Одначе того дня вже наближалася ратункова виправа. Прапор їй показував дорогу. Кавртолд описує сцену, як його виратували, без якогонебудь патосу: „За кілька хвилин почув я понад собою якийсь дивний шелест, що подобав на шкробання та копання. Потім показалося, що той шелест робила ратункова виправа, яка докопувалася до мене. Колиж відкопали, виявилося, що мені є зовсім добре, хоч я почувався трохи ослаблений. Це був наслідок замалого руху. Помало я всеж міг ходити і в найближчих днях набрав знову сили.

НЕ ДОБРЕ ЗАЧИНАТИ СОБІ З ДУХАМИ.

У Гелюані біля Каіра (в Єгипті) завалився з великим гуком дім і в звалищах засипав засідання окультистичного товариства. Вісім жінок згинули на місці, а шість жінок були тяжко ранені. Дім завалився саме в хвилині, як окультистичне товариство виконувало обряд заклинання злих елементів.

В Єгипті дуже поширене окультистичне товариство т. зв. Герметік Бродергуд оф Люксор, що, як кажуть, плекає старі єгипетські й індійські окультистичні традиції та практики.

ЇДЖЕННЯ ПО ТУРЕЦЬКИ.

Хочете їсти по турецьки, а кишеня не позволяє вам заглянути на Схід, можете при добрій фантазії уявити собі Туреччину в себе дома. Впустіть сонічко в хату, щоби була східня спека, дайте на грамофон рекорд із східньою пісонькою, прилагодьте собі справжню арабську каву мокка та зваріть котрусь з оцих страв:

Зелена фасоля з мясом. Фасолю приправляємо до варення (обчистимо, розкраємо). На сковороді вмажемо трохи на дрібно покраяної цибулі на маслі. Потім додаємо на куски покраяного вепрового або овечого мяса, трохи смажимо в парі, додаємо фасолі, посолимо та все варимо на мягко. Вкінці для смаку додаємо покраяних 4 до 5 помідорів і оставляємо ще, щоби варилося. Подаємо з хлібом.

Зелена фасоля з помідорами. Зелену фасолю приправляємо до варення, як вище. На сковороду покраємо на дрібно меншої цибулі та даємо трохи масла. Цибулю оставляємо так, щоби змякла. На це даємо потім приготовану фасолю й оставляємо, щоби варилася. Коли фасоля вже майже мягка, солимо її, накраємо до неї коло 1 фунта помідорів, трохи кропу та трохи зеленої петрушки й оставляємо ще, щоби варилося. Подається з хлібом.

Фасоля з оливою. Приправляємо з помідорами, одначе замісць масла даємо коло 1/8 л. оливи (на 2 фунти зеленої фасолі).

Фасоля на оливі. Вечером намочимо коло 1 ф. гарної білої фасолі. На другий день, як хочемо фасолю варити, робимо так: До ринки даємо фасолю, на неї досить води та хай вариться. Потім додаємо дрібно покраяної зеленини, а то коло пів більшої моркви, одну петрушку, 1/4 до 1/2 салєри, зелену петрушку та зелену салєру, що є при тій городовині. Потім краємо на дрібно одну більшу цибулю, майже цілу головку чіснику, на кінець ножа або й більше перцю, трохи гострої паприки, а коли маємо, то й на кінець ножа помідорової мармоляди. Рівночасно долити коло 1/4 л. доброї оливи, посолити відповідно та хай все вариться на мягко. Подаємо тепле, одначе можна їсти й холодне.

Шпінак з рижом. Коло 2 ф. шпінаку обриваємо корінці, обчистимо та вимиємо. Потім трохи покраємо та даємо до ринки. Налиємо стільки води, щоби вкрила шпінак. Сполочемо з пригорщу рижу, який маємо додати до шпінаку, відповідно посолимо та варимо. Підчас варення додаємо: на кінець ножа вареного перцю та гострої паприки, покраяного чіснику коло 4 до 5 зубців, в вкінці можемо додати яких 5 до 10 дека на дрібно покраяної шинки. Все те варимо та подаємо з хлібом.

Шпінак з мясом. Очищуємо шпінак, вимиємо та трохи покраємо. В ринці смажимо на маслі трохи на дрібно покраяної цибулі. Потім накраємо на куски вепровини або баранини та хай смажиться в парі. Коли мясо вже майже готове, посолимо, додаємо до нього приправлений шпінак і ще трохи варимо. До вареного можемо додати трохи чіснику. Подається з хлібом.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(28)

Коли отсі хвостаті люди,Ваздони, побачили, як Тарзан переміг своїх противників, вони здійняли шалений крик. „Джадґурудон! Джадґурудон!" — кричали вони. А потім чути було зі всіх сторін ще сильніший крик: „Убити його! Вбити його!" Тарзан підійшов до краю печері, звідки Таден дивився на оскаженілих Ваздонів. „Джадґурудон!" — повторив Таден, звертаючись до Тарзана. „Це значить „страшна людина". Отже Тарзан Страшний! Вони тебе убють, але не простять!"

Тарзан побачив на краю сусідньої печері дві постаті, що схопили руками одна другу й завзято змагалися. То був Омат, а другий Есат — ватажок хвостатих. Обидва напружували всі свої сили, щоб добитися перемоги. Вони не видавали ніякого звука, а мовчки змагалися, як люті звірі. Тарзан бачив, що Омат опинився вже на краю провалля. Він кинувся на допомогу Оматови, але почув сердитий крик Омата: „Геть від мене! Це моя власна боротьба!"

Тарзан відскочив геть. „Це є ґрунд-бар", пояснив Таден: „боротьба з провідником за провідництво. Ніхто не сміє втручатися в неї. Коли Омат убє ватажка без посторонньої помочі, то тоді він стане ватажком". Це був такий самий закон, який панував серед Тарзанових малп у джунґлях. Всі інші хвостаті Ваздони стояли внизу й скрізь по скелях причепилися, чекаючи, чим скінчиться боротьба. Обидва противники дряпали один одного нігтями, кусали, били рукали й ногами.

Оба вже крівавилися так, що з них юшило. Есат не був узброєний. Панатлі захопила його зброю, коли він лежав непритомний у печері. При боці Омата висів великий ніж, але він не робив вигляду, що хоче того ножа вживати. Це тому, що звичай велить, щоби боротьбу за верховодство серед хвостатих провадити голими руками. Борикаючись, обидва дісталися на кінець обриву скелі й тепер були над самим проваллям. Навіть Тарзан притаїв віддих, чекаючи на кінець смертельної борні.